

СИМОН ПЕТЛЮРА

Валентина ГРИЦУК

театральний діяч

Не так давно українська громадськість відзначала 70-річчя з часу підступного вбивства Симона Петлюри в Парижі, на вулиці Расіна. З цієї нагоди були проведені наукові конференції в Києві, Парижі, Торонто та в інших містах і селах. Сьогодні по-новому трактують діяльність Симона Петлюри, його участь у національно-визвольній боротьбі українців за свою державність. Пропонуємо вашій увазі дослідження, в якому висвітлюється діяльність Петлюри як театрального критика.

ПЕТЛЮРА В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬНО-КУЛЬТУРНОМУ ПРОЦЕСІ.

За ім'ям Симона Петлюри тягнувся донедавна несимпатичний асоціативний ряд. Цей ряд - продукт політичних маніпуляцій, який став рефлексом. Хто ж такий Симон Васильович Петлюра? З яких причин у цієї людини стільки різнобічних інтересів і занять? Чи не випадковим у його багатогранній діяльності є театр?

Істина, як щастя, пролітає Жар-птицею через одну душу в якомусь часовому відрізку, в моменті, - і летить до інших. Великий Шевченко говорив, що "в своїй хаті своя правда, і сила, і воля". Та головне - не твердити про її об'єктивність, про одну форму правди на всіх людей, всі нації і всі часи.

На рубежі XIX-XX століть повіяв сильний "сонячний вітер" перемін. Цей енергетичний поштовх найбільше відчули етноси Російської імперії. Їх вабило до національного звільнення і кастових трансформацій. Пасіонарний вогонь, придушений тяжкою фізичною працею, в силу багатьох причин звільнився - і величезний вітальний і ментальний потенціал, який може реалізовуватись у мистецтві, науці, релігії, у війні, в любові, але не в монотонній праці, знайшов собі вихід через грозу революції. Напевне, в ситуації глобальних етнокультурних зміщень космічний ритм чи історичний момент, як завгодно, вимагав саме таких людей, як Петлюра, політично не байдужих і різнобічно обдарованих. Багато хто в спогадах про нього пише про "господнє провидіння", що вивело його, рядову, на перший погляд, людину на верхівку революційного валу. "Кожна велика революція, відповідно до нових умов у тій чи іншій формі відтворює історичні традиції народу, серед якого вона вибухла. Це - соціологічний закон, виправданий наочно за роки 1917-1930. Польща відтворила принципи колишніх конфедерацій, Чехословаччина - лінію Гуса та Жижки, Великоросія

- віковічне самовластво, Україна - демократичну козацьку традицію XVIIст. Але народи не тільки відтворюють свою традицію, вони ще й персоніфікують її в тих людях, що мають в собі силу витримати тягар тої персоніфікації. Кожний народ за наших часів видав із себе тих людей, і були то - Пілсудський, Масарик; у Великоросії - Ленін, на Україні - Симон Петлюра"(1).

Однакова вібрація біострумів, або ж єдиний ритм (частота коливань) біополя деякої групи людей утворюють спільне "пасіонарне поле", яке втягує в себе осіб із подібним забарвленням аур. В цьому полі народжується національна свідомість, а національним героєм стає той, у кого характеристика особливо виразна. "Пасіонарність - це характерологічна домінанта, незбориме внутрішнє прагнення (свідоме або, найчастіше, й несвідоме) до діяльності, спрямованої на втілення якої-небудь мети"(2). У Петлюри, як у "пасіонарія" і національного лідера, мета була ясною і величною - Українська держава. Багато хто вважає, що Симон Петлюра випадково потрапив на гребінь хвилі. Володимир Винниченко, наприклад, пише, що пост генерального секретаря у військових справах у Центральній Раді Петлюра зайняв "за його рекомендацією, але цілком випадково, через нестачу людей взагалі, особливо, смішно сказати, через відсутність дорослих людей" Але думається, стрімка кар'єра Петлюри виросла на ґрунті цілого комплексу особливих якостей його натури. "І справді, нас не може не дивувати надзвичайна глибина його духу, чистість і твердість характеру, волі, і не події, а ті вартості, які були в ньому, висунули його на становище, яке він займав, і зумовили величину тої ролі, яку він у визвольних змаганнях відіграв"(3). Пророчу правду про Петлюру в середині світової війни, коли майже нікому не було видно її наслідків і як вони виявляться на Україні, сказав уславлений російський академік, видатний націонолог, геніальний мовознавець, що з симпатією ставився до

України та українців, Федір Євгенович Корш: "Українці самі не знають, кого вони мають серед себе. Вони гадають, що Петлюра - видатний редактор, патріот, громадський діяч тощо. Це все правда, але не ціла правда. Петлюра - неконечно вищий за те, що про нього думають. Він - з породи вождів, людина з того тіста, що колись в старовину закладали династії" (4). Корш, як ніхто, відчув у Петлюрі ту пасіонарну силу, що від козацтва передалася Шевченкові, а далі - поетам українського відродження, і виявила себе в тій історичній ситуації, що склалася.

Симон Петлюра належав до тих небагатьох особистостей, що намагаються синтезувати лінією свого життя теорію і практику, мисль і дію. А все те підпорядковують одному завданню, яке ставлять перед собою. в житті. Фазіль Іскандер говорив про Леніна: "Коли людина тримає в лівій руці теорію, а в правій маузер, то теорія стає дуже переконливою". С.Петлюра не був настільки крайнім у проявах свого характеру, він був би навіть радий обійтися без крові і довго сподівався на демократичність російської інтелігенції, через що саме - через цю затримку та непевність в правильності рішучих військових дій зазнав поразки. Але Петлюра теж не вірив у самоцінність думки, як це буває у філософів, та й просто літераторів різних рангів. Петлюра не був мислителем. Він шукав практичного втілення ідей, що були до вподоби.

Петлюра розумів, що маси не читають, вони слухають і бачать. "Хліба і видовищ". (Згадаймо знамениту тезу Леніна про кіно... А тепер телебачення, яке стало для більшості сучасників єдиним інтересом після хліба). Через те Петлюра, як людина державномисляча, надавав такої ваги театральній справі. І потім, - у кожного вождя, за натурою діяча, яскраво виявлений театральний інстинкт; він сприймає життя драматично, як взаємодію різнобіжних сил, як постійні конфлікти, що потребують вирішень, як численні ритуали (релігійні, військові, сімейні і т.д.). Напевне, в кожному лідері живуть гени древнього старійшини-шамана. Можливо, саме театральний інстинкт спричинив зародження соціальних відносин і перетворення біологічної зграї на спільність соціальну.

Петлюра вірив, що театр перетворює "натовп у народ". Гумільовське "пасіонарне поле" описав ще Микола Гоголь: "Вся ця юрба, ні в

Симон Петлюра з групою військових, 1917-1918.

чому не схожа між собою, розбираючи її по одиницях, може раптом зворушитись одним потрясінням, заридати одними слізьми і засміятись одним спільним сміхом". Над публікою утворюється спільна аура, серця б'ються в одному ритмі, як у закоханих, всіх огортає якась певна атмосфера. Михайло Чехов пише, що "життя, вогонь вистави залежить виключно від її душевної атмосфери. Ні ідея (дух), ні зовнішня форма (тіло) не можуть дати життя виставі... Атмосфера об'єднує глядачів між собою і зал з акторами". Таким чином, жива вистава з її зв'язком між душами - атмосферою, - це школа взаєморозуміння, якийсь аж релігійний акт, момент пробудження національної самосвідомості.

Саме через те, що Петлюра розумів значення театру в становленні держави - він віддав цій справі стільки енергії і таланту.

Джерела конкретного захоплення театром, не театром життя, де рух божественного змісту, істини, - набирає форм театральних, ігрових; бо вони є найбільш динамічними, та такими, які швидко створюються і руйнуються і які здатні до оновлення в імпровізації, а, отже, найбільш живі і проявляються в рослинному, тваринному, і максимально - в людському світах (це діалоги Петлюри до народження), - а захоплення театром як соціальною інституцією знаходимо у Полтавській бурсі. А потім, з 1895 року, в Полтавській семінарії, з якої його вигнали, як висловився В.Л.Скуратівський, "за маленьку маніфестацію в честь великого... Лисенка".

У Полтаву тоді дуже часто приїжджали на гастролі корифеї, на вистави яких бігала вся "Ісусова піхота", як часто дражнили бурсаків панічі з гімназії. Дешевість і доступність духовної школи для всіх станів у зв'язку з старорежимним циркуляром про "кухарчиних дітей" зумовили те, що в бурсі ніколи не вигасало українське національне почуття. Загальна українська стихія так захоплювала, що часто навіть викладачі розмовляли українською мовою. Серед бурси, що славилася добрими співаками, постійно було чути українських пісень, а особливо любило бурсацтво вистави.

Так склалося, що українці з давніх-давен усвідомлювали державу як християнську віру в першу чергу, і саме її захищало українське козацтво. Неповторну особистість Петлюри якраз і визначає суцвіття точок-доторків до найсокровеннішого в душі його народу. Він мав безпосереднє, практичне відношення і до української церкви, і до українського війська, і до української держави. Але звернемо увагу ще на одну тему симфонічного звучання його життя.

ТЕАТРАЛЬНИЙ ПУБЛІЦИСТ і КРИТИК.

Відомий літературознавець, психолог Л.С.Виготський у "Психології мистецтва" говорить, що "завдання критики тільки наполовину належить до естетики, наполовину вона суспільна педагогіка і публіцистика". Займаючись театальною критикою, С.Петлюра ніколи не ставив перед собою чисто художницьких цілей, та

все ж таки його статті часто образно насичені та емоційні, що характерно для художніх творів. Будучи скоріше публіцистом і розуміючи громадсько-політичне значення будь-якого акту як домінуюче, Петлюра, разом з тим, був талановитою артистичною натурою, мав естетичний смак і вмів належно оцінити прекрасне будь-де, а також переконливо викласти свої думки.

З 1902 року співпрацю в “Літературно-науковому Віснику” починається журналістська діяльність Петлюри і він стає активним театроманом – публікує невеликі замітки з культурного взагалі та театального зокрема життя в Україні. Під рубрикою “Хроніка та бібліографія” у “Літературно-науковому Віснику” він дає ряд інформацій з цих питань. В одній з таких мініатюр під заголовком “Український театр на Чорномор’ї” Петлюра демонструє легкість стилю: “Трупа д.Глазуненка – одна з тих, про які широко бажаєш, щоб яким-будь робом вона розпалася. Антихудожність виконання, безідейність п’єс, що їх виставляє д.Глазуненко, брак свідомості тої культурно-просвітницької та виховуючої ваги, яку має театр взагалі, а український особливо, – ось характерні риси названої “русько-малорусской” (!) трупи... Своєю діяльністю д.Глазуненко тільки шкодить тому національному та просвітницькому ділові, яке між іншим мусить виконувати наш театр”.

Поряд з цією міні-рецензією на одну з багатьох провінційних труп, С.Петлюра поміщає замітки про “славного співця” Шаляпіна та українську пісню, про “старинні” історичні пісні в чорноморських станицях, про боротьбу “Товариства дослідників Кубанщини” із “свавіллям поліцаїв до лірників, які ще заховалися на Чорномор’ї”. Зважаючи на те, що українську виставу важко уявити без пісні, адже витоки того романтично-етнографічного простору, в якому перебував тогочасний український актор кожного вечора, криються саме в глибині стародавніх дум, плачів, колискових – то оцю зацікавленість С.Петлюри пісенно-музичною народною творчістю можна віднести також і до театру. Можливо, розглядаючи поряд історичні пісні як голос предків, що прийшов у сьогодення, лірників з поглядом у колиску нації і Шаляпіна з наміром популяризації української пісні в світі – і тут же один з проявів убожества українського театру – Петлюра хотів підкреслити обсяг тої

культурної, духовної роботи, яку має пройти український народ, щоб вибороти собі давню вільну пісню.

Найвищий злет театально-критичної думки С.Петлюри припадає на 1906-1908 роки. Він плідно працює у багатьох часописах та журналах, українських і російських. У січні 1906 року Симон Петлюра виїжджає до Петербурга для редагування органу “Вільна Україна”, але незабаром повертається до Києва і в липні стає секретарем щоденника “Рада”, що відродився із закритої першої української газети “Громадська думка”. Через деякий час Петлюра покидає редакцію “Ради”, бо йому пропонують очолити новий робітничий орган “Слово”. Весь цей час С.Петлюра друкує свої статті, серед яких багато про театр, в різних часописах.

У 1906-1907 роках, коли святкувалося 25-річчя діяльності М.Заньковецької, С.Петлюра опублікував такі статті: в журналі “Україна” – “До ювілею М.К.Заньковецької”, в “Слові” – “Ювілей М.К.Заньковецької”; з приводу смерті І.Карпенка-Карого він опублікував в “Україні” статтю “Пам’яті Івана Тобілевича (Карпенка-Карого)” а наступного року – “Украинская деревня и ее драматург (Карпенко-Карый – Тобилевич)” у С.-Петербурзькому журналі “Мир”. Дивує те, що ці роботи позначені не побіжною емоційністю київського театромана (яких було тоді багато), а професійним театрознавчим аналізом. У Петлюри, правда, немає солідних наукових праць з теорії чи історії театру, як, скажімо, у Миколи Вороного, соратника по соціал-демократичній партії. Але зате його портрети театральних діячів, рецензії на драматичні твори сповнені тої теплоти, якої, бува, не вистачає тому ж Вороному (саме в публіцистиці). Театально-критичні статті Петлюри можна порівняти найскоріше з театрознавчими роботами Івана Франка. Та ж сама простота, стислість, прозорість форми, логічність умовиводів, єдине що – Петлюрі не вистачає мелодійної, багатотінками інтонації, що характерна для всіх прозових творів Франка, в тому числі і з театальної критики. Та це вже було б забагато для Симона Петлюри – змагатися ще й з великими поетами.

Безумовно, однією з найкращих публікацій Петлюри з вищезгаданої тематики є стаття “До ювілею М.К.Заньковецької”. В цій роботі він зводить у певну систему таємничі елементи творчості винятково

обдарованої особистості. Настільки обдарованої, що, як каже російський критик А.Ростиславов про Е.Дуже, неможливо аналізувати, залишається тільки “преклониться”. Петлюра не ставить перед собою мети науковця – дослідити, звести у певну формулу породжену божою іскрою гармонію. Але, напевно, любов критика до абсолютного генія української сцени така велика, що освітлене Петлюрою велетенське явище у відносно коротенькій речі виглядає ясно, як на долоні. В цій роботі зішлись такі риси петлюрино-го літературного таланту, як розмаїта символічність, часто пов’язана з біблійськими міфами і світоглядом; вогниста емоційність “пасіонарія”, що оформляє скелет думки чарівною тілесністю, але й холодний аналіз, який диктує всякому творові цілісність, ідейну чіткість. Ось як пише С.Петлюра у статті “До ювілею М.К.Заньковецької” про “великий талант”: “І радісно, як Данте, він усміхається тим поколінням, що прийдуть після нього; з усмішкою людського щастя, як Андреев, з певністю трагічної мужності, як Ніцше, він буде ждати нових людей, знаючи, що для їх духовного народження підготовляв ґрунт, що його душа, його я оживе, що зерно, яке кинув він, не попало на битий шлях, не було розвіяне вітром, а виросло з ґрунту і налилось колосом нового життя, буйного, здорового”.

Симон Петлюра порівнює щодо значущості Заньковецьку з Шевченком. Він говорить, що Заньковецьку “обрала сама доля української нації для високої місії: стати самій за сценічне опоетизування страждань українського народу”. Петлюра пише в цій статті, що Заньковецька є однією з нечисленних сил світової сцени, які відповідають своєю грою великій місії театру. Сила Заньковецької така велика, що “глядач... запасається з гри великої артистки почуттям глибокої активної любові до людей, найвищу стадію в розвитку котрої так чудово сформулював Христос: більше сия любве нікто же імат, да кто душу положит за другі своя”. І Петлюра робить висновок, що такий талант – сила не тільки естетична, а й соціальна.

Друга стаття про видатну артистку – “Ювілей М.К.Заньковецької” – це мініатюра. Треба сказати, що в кожній, здавалось би, маленькій незначущій замітці Петлюри існує строга композиційна чіткість. Він може грішити невідпрацьованістю

деталей, деколи помітна спішність, елементарна невчитаність матеріалу, але ніколи Петлюра не робить помилок ні в складній, ні в простій композиції. Це свідчить про типово українське монументально-конструктивістське мислення.

Високу оцінку дає Петлюра і творчості І.К.Карпенка-Карого. “Те, що ми маємо цінного в сфері чистої поезії, - говорить він, - належить тільки Шевченкові, в сфері музики - Лисенкові, в сфері драми - Старицькому і Карпенкові-Карому”. Правда, розглядаючи його доробок докладно, Петлюра звертає увагу і на слабкі сторони Карпенка-Карого. І як письменника, і як актора. Втім, він не може приховати щиро-го здивування перед тим фактом, що великий драматург “скінчив тільки городську школу, довгий час був чиновником поліцейського управління... І всіма умовами свого життя засуджений був борсатись за канцелярськими столами і ніколи не досягти тієї слави та популярності, що випала на його долю” (5). І Петлюра вже вкотре співає гімн талантові, що “вміє вибирати собі дорогу, торує шлях для свого розвитку і тією великою силою, що таїться в ньому, нищить всі перепони”. Ці слова можна віднести і до самого Симона Петлюри, що, вигнаний із семінарії, був змушений поневирятися, змінювати постійно рід занять, але завжди всі дари складав до ніг не агресивної, а тому нещасної України. Петлюра завжди був там, де було потрібно їй, і в цій шляхетній службі виявив себе як істинний аристократ, тобто патріот, який служить Вітчизні дією, якщо треба - зброєю, а не тільки хорошими манерами при дворі.

...У нарисі про Карпенка-Карого, опублікованому в журналі “Україна”, Петлюра пише, що хоча “рами своєї палітри Карпенко-Карий не розвинув так широко та просторо, щоб на ній одбилось усе життя нашого народу, різних соціальних груп його”, але та глибина душі українського селянина, яку відкрив нам драматург, варта багатьох більш широких тем. Читаючи Петлюру, розумієш, як тонко відчував він і Карпенка-Карого, й українське село з усіма його бідами, та як поетично бачив він страшні прозаїзми побуту: “Панорама селянського життя, намальована Карпенко-Карим, тяжка, повна чорних фарб. Злий геній села втілюється в різних “аблакатів”, сільських, волосних писарів, заможних дуків, крутіїв... і інших п’явок

в подобі людській. Вони ссуть селянина; міцним, дужим кільцем вони обвивають все його життя; на кожному кроці він здибує їх, і треба надзвичайною силою володіти, щоб відчуті в собі сміливість підняти протести проти цих духів тьми. Своїм отруйним подихом вони псують здорове повітря села, прищеплюють йому деморалізацію...” Петлюра вважає, що творчість Карпенка-Карого в сфері драми - це резонатор села, а п’єси драматурга “Бурлака”, “Розумний і дурень”, “Чумаки”, “Сто тисяч”, “Мартин Боруля”, “Суєта”, “Хазяїн”, “По-над Дніпром” - артистичні, історичні пам’ятники з життя селян останніх десятиліть ХІХ століття. Петлюра пише, що “в особі Карпенка-Карого українська драматична література мала найкращого знавця різноманітних нюансів родинного життя”.

Петлюра також відзначає у тій статті сценічність драм Карпенка-Карого. Він пише, що це - “справді дії, з логічним розвитком їх, з умілою колізією дійових осіб і життєвою правдою тих мотивів, якими керувався автор... Вони сценічні, як ніякого автора, коли не рахувати Старицького”.

В цьому “короткому нарисі” про Карпенка-Карого більш за все приваблює тон Петлюри - тихий і урочистий. Відчувається, що він говорить про того, кого всі знають і люблять, і хто пішов від люблячих у інші світи. Інакше Петлюра розповідає про драматурга українського села в статті, призначеній для російських читачів в Петербурзькому журналі “Мир”. Там він лаконічно і точно доповідає про письменника, що мав велику симпатію до “унижених и оскорбленных”. Разом з тим - саме в цій статті Петлюра узагальнює враження про творчість Карпенка-Карого, систематизує їх і малює картату і разом з тим цілісну картину тогочасного села, що постає із драм. Ця стаття Петлюри прекрасна своїм російським викладом, навіть краща за деякі роботи українською мовою.

У циклі літературознавчих статей Петлюри багато місця припадає на рецензування творів драматичних. Зокрема, в рецензії на збірник “Дзвін” С.Петлюра досить детально розглядає п’єсу В.Винниченка “Щаблі життя”. С.Петлюра зауважує: “За все чипається Винниченко. І чипається нервово, похапцем... Укоханий автором творець нового життя виголошує такі дурниці: будь чесним з собою... Такою “мораллю” можна оправдати і санкціонувати

яке завгодно свинство”. Як не дивно, з пристрасстю до моралізаторства в характері Петлюри співіснувала така риса, як ненависть до міщанства. Дуже показовим щодо цього є ставлення його до оповідання Коцюбинського “В дорозі”, де головний герой забуває про партійне завдання, потрапивши в міщанський куточок з прекрасними краєвидами навкруги. Петлюра вважає, що автор зловживає малюванням природи, бо це нудно. Йому, як діяльній людині за натурою і революціонерів за долею важко зрозуміти спокійне споглядання речі або процесу. Навіть одухотворена рослинність з-під пера Коцюбинського здається йому нецікавою “ботанікою”. Для практика будь-який процес - нудота, якщо не бути його активним рушієм.

Щодо моралі і “свинства”, то це було для Петлюри досить принциповим протистоянням. Він славився своєю прямоотою і чесністю. Навіть його політичний противник гетьман П.Скоропадський, який кинув Петлюру у тюрму (6), а потім, маючи м’яке серце, випустив, сказав пізніше про Петлюру таке: “Петлюра - честный и умный человек” (7). І це тоді, коли той ішов з військом на Київ, а міністри Скоропадського складали текст капітуляції.

Можливо, саме завдяки оцій простакуватій чесності Петлюру настільки вподобала людність, що, коли він ненароком вийшов із тюрми і через чотири дні після того з Білої Церкви увійшов у Київ з військом, то народ склав легенду, ніби Петлюра вилетів із камери на намальованому в листі паперовому конику. І це не одна легенда про Петлюру-вождя.

В ряду рецензій на драматичні твори, портретів драматургів досить цікавим є некролог великому польському художникові, драматургові Станіславові Виспянському. Петлюру особливо приваблює життєствердний дух драм Виспянського. “Хто читав його “Wesele”, - пише він, - той ніколи не забуде того хорошого бадьорого почуття і бажання працювати на користь та добробут щастя народного... Хочеться втручатися “в гушу життя”, нести жертви, руйнувати старе, спорохніле, все, що шкодить виростати стеблинам нового, здорового життя”. Як бачимо, часто слово петлюрине романтичне до руйнівництва. Характерно, що він, людина-борець, постійно ставить своїм сучасникам - поетам, драматургам, - в приклад

Тараса Шевченка. І не як поета. Як мужню людину. "Коли читаєш Шевченка, - пише Петлюра, - відчуваєш бадьорість, прилив якогось романтизму. Життя - постійний рух наперед, динамічний, невпинний і бурхливий. І цього не повинні забувати українські письменники" (8).

Загадкою є те, що Петлюра досить часто і позитивно відгукується про Леоніда Андреева, адже той чує солодкі пахощі в подихах смерті. Петлюра навіть пише рецензію на оповідання Л.Андреева "Червоний сміх". У цій статті він зауважує: "Автор зводить до купи всі ті страхи, які родить війна, той... жах, який викликає вона в мізку і в душі тих, хто хоч переживає її здалека, але з огляду на тонку нерво-

ву організацію може... інтуїцією відчутти" (9).

Також скоріше до літературознавчих статей, але присвячених проблемам театру, можна віднести рецензію на книжку російського критика О.С.Суворіна "Хохлы и хохлушки". В цьому збірнику театральних рецензій на вистави українських труп Суворін торкається питання про репертуар. А це найболючіше на той час місце для українського театру і для всіх, хто ним цікавиться. Правда, як говорить Петлюра, росіянин розв'язує це питання в іншій площині, ніж "сьогочасне українське громадянство". Петлюра іронізує над пропозицією Суворіна ставити на українській сцені російські п'єси і тим самим наблизити репертуар ук-

раїнського театру до європейського. Він пропонує, як згодом Курбас, "зворот прямо до Європи і прямо до себе. Без посередників і без авторитетних зразків". У рецензії на книжку Суворіна Петлюра пише: "Можна бути великим прихильником таланту і великим ворогом тієї ідеї, якій служить останній". Коли Петлюра говорить про корифеїв, зокрема про Заньковецьку, то він справедливо не може відділити таланту від національності. Він доводить історичність імені Заньковецької для України, адже це ім'я є доказом зрілості української культури, українського громадянства. Петлюра доводить національне значення діяльності високообдарованих особистостей.

1. Славінський М. Симон Петлюра. //Збірник пам'яті Симона Петлюри; Прага. - 1930. - С.14.

2. Див.: Гумилев Л.М. География этноса в исторический период. - Л., 1990. - С.33

3. Корбут С. Симон Петлюра. - Львів., 1941. - С.9-34.

4. Цит. за.: Славінський М. Симон Петлюра. //Збірник пам'яті Симона Петлюри. - Прага, 1930. - С.12.

5. Петлюра С. Пам'яті Івана Тобілевича (Карпенка-Карого). Зб.тв. - Нью-Йорк. - 1979. - Т.II.

6. Там С.Петлюра написав і підготував до друку збірку своїх статей "Незабутні. (літературні портрети видатніших письменників українських)"; серед них - портрет Карпенка-Карого. В цій редакції стаття майже нічим не відрізняється від надрукованої в журналі "Україна".

7. Цит. за: Королів В. (В.Старий). Народний герой Симон Петлюра: спроба характеристики. - Київ-Прага. - 1919. - Ч.2. - С.37.

8. Петлюра С. Вчіться у Шевченка. // Слово. - Київ. - 1908. - Ч.8.

9. Петлюра С. Леонід Андреев і його "Червоний сміх" //ЛНВ. - 1905. - кн.4. - С.88.

Закінчення читайте в наступному номері.

Близнята ще зустрінуться.

Антологія драматургії української діаспори. / Упорядник та автор передмови Л.Залеська-Онишкевич. - Київ - Львів: Час, 1997. - 640 с.

В антології представлені найвідоміші драматичні твори української діаспори в їх жанровій та стилістичній різноманітності. Серед них драми Винниченка, Багряного, Косача, Чолгана, Костецького, драматичні поеми Віри Вовк і Барки та ін. Передмова й короткі біографічні нариси Лариси Залеської-Онишкевич містять багатий і маловідомий в Україні фактичний матеріал про авторів драматичних творів і театральне життя діаспори.

Medved Michael. Hollywood vs. America. Popular Culture and the war on traditional values. - Harper Collins Publishers. Zondervan, 1992. - 386 pp.

Автор розвідки піднімає в книзі актуальні питання: Чому поп-культура нівелює традиційні цінності, які американці вважають значними? Чому індустрія розваг атакує релігію, пропагує брутальність, знецінює сім'ю, висміює патріотизм?

В цій "вибуховій" книзі відомий кінокритик показує, як Голлівуд зневірив публіку, створюючи фільми, телепрограми та

поп-музику, що викривлено загострюють важливі соціальні проблеми - від підліткової вагітності до вуличного насильства. Автор аргументовано та переконливо доводить, що бізнес розваг будується на догоду власним вигодам та примхам, замість давати публіці те, чого вона чекає. На даному етапі велика кількість людей нарікають на низьку якість поп-культури, вважаючи її найгіршою з того, що колись бачили та чули.

Автор наголошує на тому, що Голлівуд ігнорує та зневажає цінності пересічної американської сім'ї та пропонує деструктивну ідеологію, що шкідливо для нації загалом і розважального бізнесу зокрема. Підсумовуючи, критик показує, як і де Голлівуд зробив хибний поворот до сучасної кризи, і відзначає обіцяючі спроби відновити міру свідомості в засобах масової інформації.

Cole Janis and Dale Holly. Calling the Shots. Profiles of women filmmakers. - Quarry Press, 1993. - 257 pp.

Книга презентує 20 цікавих інтерв'ю з відомими жінками-кінорежисерами. В ній відображені їх погляди на кіномистецтво, мрії, досягнення і тріумфи,

беручи до уваги культурну ієрархію, соціальні структури, фемінізм.

Книга є вагомим внеском в історію культури, теорію кінематографа та жіночі студії.

Moveast. International film periodical 1993-1996. Hungary.

Журнал "Moveast" відображає життя кінематографа в Східній Європі. Його автори - кінокритики, мистецтвознавці Гелена Крейкова, Міхал Брегант, Анджей Бітрус, Неда Станімірова, Миролук Вуковік, Ірина Велічкова, Ян Свобода та інші. Об'єктом висвітлення у виданні є польський, угорський, словацький, чеський кінематограф. Автори розглядають здебільшого теоретичні питання: "Історичні, політичні фільми", "Між утопією і творенням", "Елементарна школа - сценарист - режисер - сюжет - герої", "Здатність побачити і почути світ навкруги" та інші. Теорія базується на конкретних прикладах східноєвропейського кінематографа. Журнал містить неординарні фотографії, кадри з фільмів. Видання становить інтерес як для фахівців, так і для читачів, що цікавляться кінематографом країн Східної Європи.

Підготувала Галина Соловій